

El Tapís de Tarragona

El Tapís de Tarragona en context

El *Tapís de Tarragona* es troba al Museu d'Art Modern de la Diputació,¹ situat a la Part Alta, concretament al carrer de Santa Anna en un edifici conegut com a Casa Martí, ja que en el segle XIX n'era propietari el científic Antoni de Martí i Franquès.

El Museu consta de 20 sales obertes al públic i altres espais dedicats a magatzems i oficines distribuïts de la manera següent:

Planta baixa:

- ✓ Magatzem d'escultura

Planta principal:

- ✓ Recepció
- ✓ Sales 5 i 6 dedicades a exposicions temporals
- ✓ Sala d'actes

Primera planta:

- ✓ Espai audiovisual i punt de consulta de llibres
- ✓ Sales 7 i 8 d'exposicions temporals
- ✓ Sala 9 Espai **MIRÓ-ROYO. El Tapís de Tarragona**
- ✓ Taller del MAMT Pedagògic

Pati del Museu

Segona planta:

- ✓ Sales 11, 12, 13 i 14 dedicades a l'espai **BRONZE NU**
- ✓ Sales 15 i 16 dedicades a l'espai **TRANSICIÓ. El pas del segle XIX al XX**
- ✓ Sales 16 i 17 dedicades a l'espai **EL TALLER I L'ESCOLA. De la República a la democràcia**
- ✓ Sales 18, 19 i 20 dedicades a l'espai **CONTEMPORANÉITAT**

Tercera planta: Oficines i magatzem

Quarta planta: Magatzem

El *Tapís* es troba a la planta principal del Museu, concretament a la sala 9, al costat de l'espai del MAMT Pedagògic, i es troba en un emplaçament ideal per treballar amb els centres educatius envoltats d'obres d'art que inspiren els més petits per realitzar les seves creacions.

Us convidem a fer un [recorregut virtual](#) per les sales del Museu a través del web del MAMT i conèixer aquest fantàstic museu!

---

¹ Trobareu més informació sobre el Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona i les seves col·leccions en aquest enllaç: <http://www.dipta.cat/mamt>.

Història del *Tapís de Tarragona*

L'inici de l'activitat de Joan Miró en el camp tèxtil està directament vinculat al *Tapís de Tarragona*, iniciat el 1969 conjuntament amb l'artista de Tarragona Josep Royo. No es tracta solament d'una peça monumental de 2,80 × 4,20 m, sinó també d'una obra que obeeix a un ferm desig de Joan Miró.

L'any 1966, Maria Dolors, filla de l'artista, patí un greu accident de trànsit a Mont-roig del Camp; traslladada a la Clínica Monegal de Tarragona, va ser atesa sol·lícitament fins que es va recuperar gràcies al doctor Rafael Orozco i el seu equip mèdic.

Arran d'aquest esdeveniment va néixer una bona amistat entre les famílies de Joan Miró i el doctor Rafael Orozco i, en agraïment a les atencions rebudes, Miró va voler realitzar una obra per al futur hospital de la Creu Roja de Tarragona, del qual el doctor Orozco en seria el director. Joan Miró va voler realitzar una obra especial, experimentar amb noves tècniques artístiques i per a això va comptar amb la col·laboració de l'artista Josep Royo, expert en la tècnica del tapís que va contribuir a la renovació de la Fàbrica de Tapissos Aymat de Sant Cugat del Vallès, que més endavant esdevindria l'Escola Catalana de Tapisseries.

El *Tapís de Tarragona* es va realitzar en aquesta fàbrica de tapissos, on Josep Royo tenia el taller, però arran d'aquesta col·laboració els dos artistes van buscar un nou espai per dur a terme els seus nous projectes, La Farinera de Tarragona.

L'any 1970, després d'una intensa col·laboració entre els dos artistes i una gran relació d'amistat entre ells dos, Joan Miró va fer donació d'aquest tapís a l'hospital de la Creu Roja de Tarragona, del qual, en aquells moments, era director el doctor Orozco. Un testimoni més de l'afecte i els lligams que uniren Miró amb el Camp de Tarragona.

El *Tapís*, després de ser exposat a la Sala Gaspar de Barcelona, va ser traslladat a l'hospital de la Creu Roja de Tarragona, on va estar exposat al vestíbul de la institució durant 22 anys, fins al tancament l'any 1992. Posteriorment, el *Tapís* va ser traslladat a la Casa Castellarnau, seu del Museu d'Història de Tarragona, i, finalment, l'any 2008 va ser cedit en dipòsit al Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona, on es troba actualment.

La col·laboració entre aquests dos artistes no va finalitzar aquí; a l'espai de La Farinera de Tarragona van trobar un temple per a la creació, van experimentar amb els anomenats *sobreteixims* i, a més, d'allí sorgiren altres tapissos com el de la National Gallery de Washington, el tapís de La Caixa, el de la Fundació Miró o el desaparegut *Gran Tapís* que es trobava en una de les Torres Bessones del World Trade Center de Nova York.

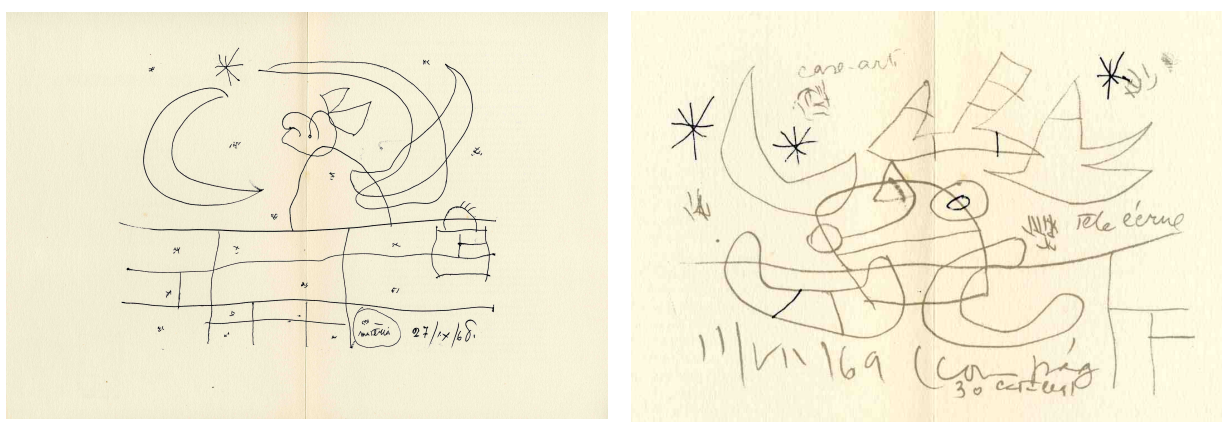

Josep Royo i Joan Miró a l'Escola d'Art de la Diputació de Tarragona, actual Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona

Llegim el *Tapís de Tarragona*

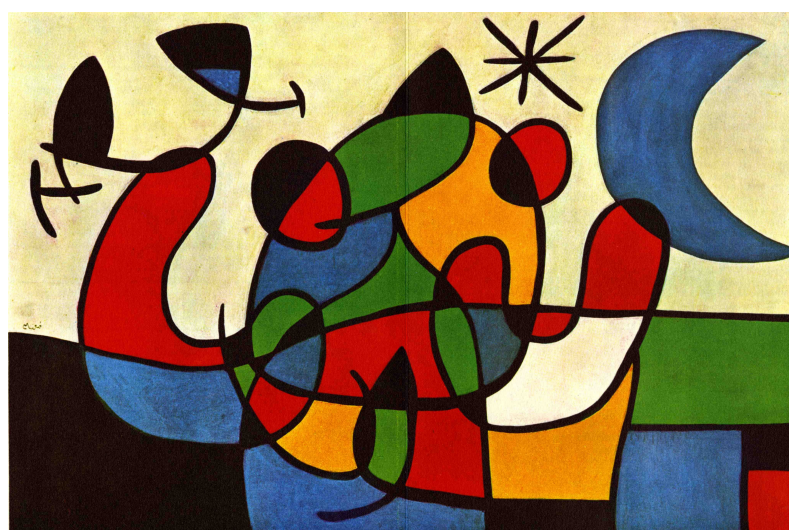
Joan Miró va tenir clar des del principi quins elements conformarien el *Tapís de Tarragona*, i així ho demostren els estudis o esbossos preparatoris que va realitzar:

- Cel i terra (camps de cultiu)
- Línia de l'horitzó
- Figura femenina
- Estel
- Lluna
- Ocell

Esbossos preparatoris

Finalment, Miró va plasmar la idea que volia transmetre utilitzant la pintura a l'oli com a mitjà d'expressió i Josep Royo va emprar aquest model per traduir-lo a la tècnica del tapís en alt llis.²

Pintura a l'oli de Joan Miró

² Forma de teixir el tapís col·locant l'ordit i tot l'aparell en posició vertical.

En aquesta obra hi veiem una figura central, que representa una nena, sobre la línia de l'horitzó. Es troba entre dos espais, arrelant-se a la terra i conquerint el cel, perquè, com deia Miró: "per poder saltar, cal tocar de peus a terra".

Al costat del seu cap, Miró hi col·loca un estel i, tot alçant els seus braços cap al cel, toca la lluna amb una extremitat mentre que amb l'altra subjecta una figura abstracta que representa un ocell.

El *Tapís* combina perfectament plasticitat, textura i color. Imposa pel seu gran impacte plàstic, elaborat segons la tècnica experimental que Miró desenvolupà amb Josep Royo, on les llanes en diferents gruixos, i els nuats en cabellera configuren una obra que combina les formes rectes i les corbes amb els colors i els grafismes més genuïns del darrer Miró.

Les figures en colors vius són emmarcades per traçats negres que serveixen per delimitar l'espai. La vivacitat dels colors no deixa de delatar un cert regust infantil en l'artista, que es veu mitigat per la precisió de l'execució. No li agrada el color perquè sí, sinó el contrast de colors purs.

En la producció de Miró, hi ha un repertori de signes i figures que apareixen en una etapa inicial de la seva producció i que es mantenen fins al final. És un vocabulari que designa aspectes de l'univers interpretat per Miró i sotmès a una reducció elemental: la lluna, els ocells, la dona, la terra, juntament amb el sol, l'escala, els planetes i les constel·lacions.

Com es fa un tapís?

L'artista, anomenat *cartonnier*, fa un esbós de l'obra que es vol realitzar.

D'aquest esbós se'n fa una còpia a mida natural anomenada *cartró*, que guiarà la realització del tapís. Del cartró i sobre paper vegetal, es fa un calc de les línies i perfils que hi ha entre els colors i les formes de la còpia en color negre.

Amb el cartró a punt, es comença a preparar el teler. Als cilindres que es troben a la part superior i baixa del teler, s'hi col·locarà l'ordit enrotllat, que és format per un seguit de fils col·locats l'un al costat de l'altre i que conformen la base del tapís. Col·locat l'ordit, es tensa per poder treballar la zona que queda entre els cilindres del teler. Ja tibats, s'hi afegeix el *lliç*, que és una barra horitzontal que permet separar l'ordit en fils parells i senars per passar la llançadora o l'agulla entre les fileres. D'aquesta barra en surten uns fils que es nuen als fils de l'ordit.

Quan s'estira dels fils, separen amb comoditat l'agulla. Amb la còpia en paper vegetal del cartró, es traspassen les línies sobre els fils de l'ordit per tenir la referència del dibuix i els límits del color i les tonalitats.

Amb el cartró a prop per tenir referència dels colors, es passen transversalment els fils que formen la trama, i es fan dues passades, una als fils parells i l'altra als senars de l'ordit, que es pressionen mitjançant una pinta. Per poder seguir el treball realitzat, el teixidor utilitza un mirall, ja que el tapís es va teixint per la part posterior.³

El tapís ja fet es treu del teler, es talla l'ordit de dalt i de baix i es lliguen els fils de dos en dos perquè no s'escorri el teixit.

Segons si l'ordit es col·loca al teler estès en sentit horitzontal o vertical, el tapís s'anomenarà *d'alt lliç* o de *baix lliç*. En ambdós sistemes, l'artesà treballa darrere del tapís que es va formant; en el primer, té el model o cartró a la seva esquena, de manera que ha de girar-se per consultar-lo; d'aquesta manera, la composició del tapís serà vista per l'espectador del mateix sentit que en el cartró.

Per la seva banda, el baix lliç té el model al davant i el pot mirar a través de l'ordit seguint-lo punt per punt, així que la composició resultarà invertida com si es mirés en un mirall.⁴

---

³ MUSEU DE SANT CUGAT. *El tapís, un art mil·lenari*. Article a <http://www.museu.santcugat.cat> (20.09.07).

⁴ BATLLE HUGUET, Pedro. *Los tapices de la Catedral Primada de Tarragona*. Tarragona: Publicaciones del Sindicato de Iniciativa de Tarragona, 1946.

L'ordit col·locat al teler en alt lliç

Es passen els fils o la llana a través de l'ordit

Amb una "pinta" s'estreny la llana

Per aconseguir el punt de catifa es realitzaran petits nusos de llana a l'ordit

Un cop fet el nus es talla la llana restant

La Farinera

L'antiga fàbrica de farina de Tarragona s'ubicava a la part baixa de la ciutat, al port, per on passava el rec Major, que, gràcies a la seva força i al bon cabal d'aigua que portava, permetia moure la mola que extreia la farina del blat.

Era un dels molts exponents de l'arquitectura industrial de finals del segle XIX i principis del XX. La pols de la farina estava incrustada pertot arreu i convenia reforçar l'estructura de la gran nau central, ja que alguns sostres de les altres dependències ja s'havien esfondrat. A la gran nau blanca, acabada de pintar, envaïda per la llum natural que travessava les finestres que l'envoltaven, s'hi veien telers, piles de fusta, munts de còncics cabdells de colors, papers retallats, dibuixats, cartells, pots de pintura, escombres.

Penjats als seus suports: jute de Pakistan, llanes de diverses procedències, cotó, cànem de l'Índia, espart, sisal, cua de cavall, seda oriental, un món d'una riquesa extraordinària que en mans del teixidor s'aniria trenant en el laberint de la trama i l'ordit per, finalment, donar forma al tapís.

L'any 1972 Ramon Carreté, professor de ceràmica de l'Escola d'Art de la Diputació de Tarragona, va anar a Sant Cugat del Vallès per veure Josep Royo amb l'encàrrec per part del director de l'Escola, Lluís M. Saumells, de proposar-li dirigir una aula dedicada al tapís. Josep Royo va acceptar la proposta, però no es va instal·lar definitivament a la ciutat, sinó que repartia el seu temps entre Sant Cugat, Barcelona i Tarragona.

A poc a poc, La Farinera va anar prenent vida; la companyia i l'alegria dels seus col·laboradors i alumnes de l'Escola d'Art que Royo havia triat com a ajudants de taller omplien la gran nau desbordada de material i colors esclatants sobre el blanc diàfan d'aquell espai erigit sobre sis columnes.

Lluís M. Saumells va exigir a Josep Royo que incrementés les seves classes a l'aula de tapís de l'Escola d'Art de Tarragona, i Josep Royo li va demanar a Saumells si es podia habilitar un espai a l'aula per poder realitzar l'encàrrec de l'obra *Tarragona II*. Lluís M. Saumells va accedir-hi, i és així com aquest segon tapís va ser realitzat a Tarragona, a l'Antiga Escola d'Art, al carrer de Santa Anna, que avui és seu del Museu d'Art Modern de la Diputació, i va comptar en moltes ocasions amb la presència de Joan Miró com a observador excepcional de la creació de l'obra de mans de Josep Royo.

Qui era Joan Miró?

(Barcelona, 20 d'abril del 1893 – Palma de Mallorca, 25 de desembre del 1983)

Joan Miró va ser un pintor, escultor, gravador i ceramista, considerat un dels màxims representants del surrealisme. En la seva obra, va reflectir l'interès pel subconscient, per allò "infantil" i pel seu país. En nombroses entrevistes i escrits que daten de la dècada del 1930, Miró va manifestar el desig d'abandonar els mètodes convencionals de la pintura, en les paraules de "mateu-los, assassineu-los o violeu-los", per poder afavorir una forma d'expressió que fos contemporània.

Miró va estudiar comerç i va treballar durant dos anys en una drogueria, fins que una malaltia l'obligà a retirar-se a la casa familiar del poble de Mont-roig del Camp (Tarragona). Quan va retornar a Barcelona, accedí a l'acadèmia d'art dirigida per Francesc Galí, on va conèixer les últimes tendències artístiques europees.

Mogut per la comunitat artística que s'agrupava a Montparnasse, Miró va mudar-se durant unes quantes temporades hivernals a París, des del 1920, on va desenvolupar un estil únic, influït per poetes i escriptors surrealistes, que el portaren a realitzar uns treballs considerats dels més originals del segle XX.

Els surrealistes fomenten les seves recerques en les infinites possibilitats que ofereix el món dels somnis. És tanta la importància que donen a aquest estat que arriben a provocar-se'l mitjançant les drogues o la hipnosi. Però Joan Miró no pinta somnis, sinó que, a través de la seva obra, posa a l'abast de l'espectador uns determinats elements perquè sigui ell qui somniï.

La seva vida, com la seva pintura, sempre ha estat metòdica i ordenada, però la seva personalitat artística, la seva manera de representar, damunt la tela, el que li dicta la inspiració, fa exclamar a André Breton: “Miró és el més surrealista de tots nosaltres.”

L'any 1926 va col·laborar amb Max Ernst en dissenys per als Ballets Russos de Sergei Diaghilev, en l'obra *Romeu i Julieta*. Amb l'ajuda de Miró, Max Ernst va ser un pioner en la tècnica del *grattage*, en la qual s'utilitza una espàtula per remoure pigments de la tela.

Es va casar amb Pilar Juncosa a Palma de Mallorca el 12 d'octubre del 1929, i el 17 de juliol del 1931 la parella va tenir una filla, Maria Dolors.

L'any 1954 Miró va guanyar el Gran Premi de Gravats de la Biennal de Venècia i, entre altres premis, l'any 1980 va rebre, de mans del rei Joan Carles I d'Espanya, la Medalla d'Or de les Belles Arts.

En les últimes dècades, Miró va accelerar el seu treball en diferents mitjans: va elaborar tapissos al costat de Josep Royo i va produir escultures i, amb el ceramista Josep Llorens Artigas, cents de ceràmiques, que inclouen els murals *La Lluna* i *El Sol*, a l'edifici de la UNESCO ubicat a París i inaugurat l'any 1958, pels quals l'any 1959 va rebre el Premi Guggenheim. També va crear pintures temporals en panells de carrer de vidre durant l'exposició “Miró altre” a Barcelona (1969).

En els últims anys de la seva vida, Miró, en diverses entrevistes, va divulgar les seves idees més radicals i menys conegudes; a més, va realitzar un mural per al Pavelló de Gas de l'Exposició Universal d'Osaka (Japó) l'any 1970 i va transgredir novament les convencions tradicionals de la pintura.

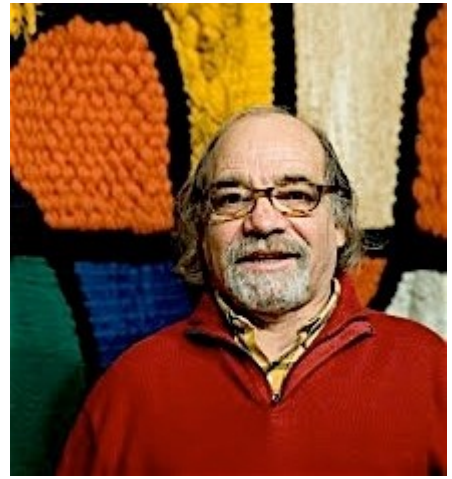
L'any 1978 va rebre la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, i va ser el primer català que va rebre aquesta distinció.

Va morir a Palma de Mallorca el 25 de desembre del 1983 i va ser enterrat al cementiri de Montjuïc, a Barcelona.

Qui és Josep Royo?

(Barcelona, 1945)

Josep Royo comença la seva formació a l'escola de dibuix de Sant Cugat del Vallès i després la continua amb els estudis de pintura a l'Escola Massana de Barcelona. Coneix l'ofici a la fàbrica de catifes i tapissos Aymat, amb el professor Vicente Pascual. El 1959 entra a l'Escola Catalana del Tapís. L'any 1970 Josep Royo ja era un artista conegut per les diverses

col·laboracions realitzades amb altres artistes de l'avantguarda catalana, i havia fet arriscades interpretacions de les seves obres en tapís. El treball més conegut i la col·laboració més extraordinària va ser amb Joan Miró i les primeres de les obres del *Tapís de Tarragona*. El va realitzar en alt lliç a partir de la pintura original de Joan Miró a l'Escola Catalana de Tapisseries, Catifes i Tapissos Aymat, de Sant Cugat del Vallès.

Després de la col·laboració entre Miró i Josep Royo, la Galeria Gaspar de Barcelona va cedir un espai perquè aquests dos artistes treballessin conjuntament. Fruit d'això, va sorgir una exposició que va posar en contacte Josep Royo amb el galerista Aimé Maeght, que es va interessar per la seva obra i va proposar a Royo trobar un espai ampli per poder treballar tapissos de gran format. D'aquesta recerca va sorgir La Farinera, una antiga fàbrica de farina situada a prop del port de Tarragona, on va realitzar el *Gran Tapís*.

L'any 1972 l'Escola d'Art de la Diputació de Tarragona va oferir a Josep Royo la possibilitat de dirigir una aula dedicada al tapís. L'acceptació d'aquesta proposta va durar fins l'any 1974 i va suposar que Royo repartís el seu temps entre Sant Cugat, Barcelona i Tarragona, i dediqués uns dies de la setmana a donar classe i la resta, a la seva obra.

A partir del 1975, va exposar regularment a la Galeria Maeght, de Barcelona; Antoni Pinyol, de Reus; Galeria Joan Prats, de Barcelona; Galeria Marta Jackson, de Nova York; Galeria Eva Connon, de Chicago, i continuà explorant les possibilitats del món del tapís amb l'elaboració dels *sobreteixims*. L'any 1977 presenta el *Gran Tapís* a la Fundació Joan Miró de Barcelona i rep l'encàrrec de realitzar un tapís sobre l'original de Joan Miró destinat a la National Gallery of Art, de Washington. L'any següent rep un altre encàrrec d'un tapís per a la Fundació Joan Miró, de Barcelona. Finalment, l'any 1980 rebrà l'encàrrec de realitzar dos nous tapissos sobre els originals de Joan Miró: un destinat a la Fundació Maeght (Saint-Paul, França) i l'altre per a l'estatge social de La Caixa, a Barcelona. L'any 1984 rebrà el primer Premi Nacional de Tapís d'Aranjuez (Madrid). Actualment, Josep Royo viu i treballa a Tarragona, on continua la seva tasca d'expressivitat i creació artística.

Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona

C/Santa Anna, 8

43003 – Tarragona

Tel. 977 235 032

Fax 977 235 137

A/e: mamtpedagogic@dipta.cat

www.dipta.cat/mamtpedagogic

ENTRADA LLIURE

